

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

„_____” _____ 2020 р.

07- 03 -146

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ
Socialization of personality

для здобувачів I (бакалаврського) рівня освіти
спеціальності 053 «Психологія»

for first-time (bachelor) education recipients
specialty 053 "Psychology"

Рівне – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціалізація особистості» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» / Рівне: НУВГП, 2020. 19 с.

Розробник: Шевчук Т. Є., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін

Протокол від « 17 » січня 2020 р., протокол № 08 .

Зав. кафедри суспільних дисциплін

Ю. П. Олексін

Керівник групи забезпечення спеціальності 053 Психологія

Н. В. Оксентюк

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІЕМ
Протокол від «   »   2020 р., протокол №   .

Голова науково-методичної ради з якості ННІЕМ _____

Н .Е. Ковшун

.

© Ш-37, 2020
© НУВГП, 2020

ВСТУП

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Соціалізація особистості » складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів І (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 053 «Психологія».

Підготовка майбутнього фахівця до професійної психолого-педагогічної діяльності у вищих закладах освіти набуває надзвичайної ваги особливо в сучасних умовах, у період реформування освіти. Навчання здобувачів І (бакалаврського) рівня освіти вимагає від студента серйозної підготовки, прикладання зусиль в оволодінні найновішими формами, методами, засобами професійної діяльності.

Практична спрямованість підготовки здобувачів І (бакалаврського) рівня освіти з психології і наявність у них теоретичних знань і практичних навичок дозволяє вивчати курс з соціалізації особистості у закладах вищої освіти шляхом розкриття сутності та змісту навчальних тем дисципліни на лекціях, закріплення матеріалу при його обговоренні та аналізі проблемних ситуацій на практичних заняттях; закріплення знань, умінь і навичок психологічної діяльності під час проходження психолого-педагогічної практики; завдяки значному обсягу самостійної роботи студентів.

Навчальна дисципліна належить до складової освітньо-наукової програми, що забезпечує набуття універсальних компетентностей.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу передбачає наявність базових знань із курсів: «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Психологія»; роботу над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на заняттях, самостійну роботу та виконання окреслених завдань.

Вимоги до компетенцій визначено галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Навчальна програма дисципліни «Соціалізація особистості» розроблена відповідно до структури та змісту навчальних посібників, які рекомендовано для здобувачів I (бакалаврського) рівня освіти закладів вищої освіти.

Курс «Соціалізація особистості» посідає важливе місце в загальній структурно-логічній схемі підготовки фахівця психолога. Він належить до циклу дисциплін за вибором, пов'язаних з формування у майбутніх психологів системного знання про сутність, механізми, види, фактори соціалізації особистості, вікову детермінацію соціалізаційних процесів, теоретичні підходи та концепції соціалізації.

Завдання вивчення дисципліни «Соціалізація особистості»: вироблення системи знань про сутність, механізми, види, фактори соціалізації особистості, вікові особливості становлення людини, її самоствердження та самореалізації в соціумі, вітчизняні й закордонні концепції соціалізації; набуття умінь і навичок зі створення умов для успішної соціалізації особистості; сприяти успішному розгортанню життєвого потенціалу студентів та студенток; розвивати творчі нахили, культивувати професійно важливі особистісні якості майбутніх психологів.

Вивчення теоретичного матеріалу супроводжується практичними заняттями, роздатковим та відеоматеріалом за розділами дисципліни.

Ключові слова: соціалізації особистості; концепції соціалізації; фактори соціалізації; види соціалізації особистості; вікова детермінація соціалізаційних процесів; девіантна, делінквентна поведінка; соціальний статус, соціальна роль.

Abstract

The curriculum of the discipline "Socialization of personality" is designed in accordance with the structure and content of the textbooks, which are recommended for applicants of the first (bachelor) level of education of higher education institutions.

The course "Socialization of personality" occupies an important place in the general structural and logical scheme of training of specialist psychologist. It belongs to a series of disciplines of choice, related to the formation of systematic knowledge of the essence, mechanisms, types, factors of socialization of the individual, age determination of socialization processes, theoretical approaches and concepts of socialization in future psychologists.

Tasks of studying the discipline "Socialization of personality": development of a system of knowledge about the essence, mechanisms, types, factors of socialization of personality, age peculiarities of becoming a person, his self-affirmation and self-realization in society, domestic and foreign concepts of socialization; acquiring skills for creating the conditions for successful socialization of the individual; to contribute to the successful development of the life potential of students; to develop creative inclinations, to cultivate professionally important personal qualities of future psychologists.

The study of theoretical material is accompanied by practical classes, handouts and video material in sections of the discipline.

Keywords:. socialization of personality; concepts of socialization; factors of socialization; types of socialization of personality; age-old determination of socialization processes; deviant, delinquent behavior; social status, social role.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання

Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» Спеціальність 053 «Психологія»	Вибіркова	
Модулів – 1		Рік підготовки	
Змістових модулів –3		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		7-й	7-й
		Лекції	
		16год.	2 год.
		Семінарські	
		14 год.	8 год.
		Самостійна робота	
	60 год.	80 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 4 год. СРС – 6 год.	Рівень вищої освіти: I (бакалаврський)	Вид контролю – залік	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання - 33 % до 67 %;
для заочної форми навчання - 11 % до 89 %;

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни “Соціалізація особистості” є формування у майбутніх психологів системного знання про сутність, механізми, види, фактори соціалізації особистості, вікову детермінацію соціалізаційних процесів, теоретичні підходи та концепції соціалізації.

Основні **завдання** вивчення дисципліни “Соціалізація особистості”: вироблення системи знань про сутність, механізми, види, фактори соціалізації особистості, вікові особливості становлення людини, її самоствердження та самореалізації в соціумі, вітчизняні й закордонні концепції соціалізації; набуття умінь і навичок зі створення умов для успішної соціалізації особистості; сприяти успішному розгортанню життєвого потенціалу студентів та студенток; розвивати творчі нахили, культивувати професійно важливі особистісні якості майбутніх психологів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**: сутність теорії соціалізації особистості, основні категорії та поняття; вітчизняні й закордонні концепції соціалізації; соціально-педагогічні та соціально-психологічні механізми соціалізації особистості; класифікацію факторів соціалізації особистості (мікро-, мезо-, макро-, мегафактори); специфіку впливу різних факторів соціалізації на становлення особистості; види соціалізації особистості; вікову детермінацію соціалізаційних процесів; чинники віктимізації особистості; складові успішної соціалізації особистості.

Вміти: аналізувати соціально-педагогічні ситуації на мікро-, мезо-, макро-, мегарівнях; розпізнавати проблеми, спричинені ускладненнями процесу соціалізації; розв’язувати соціально-педагогічні ситуації та задачі, використовуючи положення теорії соціалізації; запобігати віктимізації особистості; створювати умови для успішної соціалізації особистості.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціалізації особистості

Тема 1. Соціалізація як соціально-педагогічне явище. Види та механізми соціалізації особистості.

Сутність теорії соціалізації особистості, основні категорії та поняття. Мета і завдання соціалізації. Людина як суб’єкт і об’єкт соціалізації. Види соціалізації: стихійна, відносно-спрямована,

соціально-контрольована. Соціально-педагогічні механізми соціалізації особистості (традиційний, інституціональний, стилізований, міжособистісний, рефлексивний). Соціально-психологічні механізми соціалізації особистості (імпринтинг, наслідування, ідентифікація, рефлексія, інтеріоризація, екстеріоризація).

Тема 2. Вітчизняні та зарубіжні концепції соціалізації особистості

Філософські та соціально-психологічні концепції соціалізації особистості: адаптивна, рольова, критична, когнітивна, соціального навчіння, психоаналітична, психодинамічна. Питання соціалізації дитини в педагогічній спадщині П. Наторпа, М. Монтесорі, С. Френе. Особливості соціалізації у вальдорфській педагогіці. Психолого-педагогічні концепції соціалізації особистості у вітчизняній науці.

Змістовий модуль 2.

Вплив мікро-, мезо-, макро-, мега-, факторів соціалізації на процес становлення особистості

Тема 3. Виховання в контексті мікрофакторів соціалізації

Класифікація факторів соціалізації за А.В. Мудриком. Характеристики та межі мікросоціуму. Створення виховного середовища у мікросоціумі. Сім'я як мікрочинник соціалізації. Вплив сімейного середовища на становлення особистості на різних вікових етапах. Функції сім'ї. Навчально-виховні заклади як фактори соціалізації особистості. Типи навчально-вихованих закладів. Характеристика групи ровесників. Сусідство як чинник соціалізації.

Тема 4. Вплив мезофакторів на соціалізацію особистості.

Тип поселення як фактор соціалізації особистості. Особливості регіону. Спільні та відмінні риси сільського та міського типу поселення в аспекті впливу на процес становлення особистості. Засоби масової комунікації як фактор соціалізації особистості. Функції ЗМІ. Вплив ЗМІ на становлення особистості. Сутність та ознаки субкультури.

Тема 5. Становлення особистості під впливом макрофакторів

соціалізації.

Етнос як фактор соціалізації. Вітальні особливості соціалізації. Менталітет і виховання. Характеристика сутності понять «країна», «держава». Вплив природно-кліматичних умов та особливостей розташування країни на соціалізацію особистості. Суспільство як структура способів соціального регулювання життєдіяльності людей та засвоєння ними соціального досвіду. Соціальна структура суспільства. Держава як макрофактор соціалізації. Державні інститути соціалізації.

Тема 6. Мегафактори соціалізації: космос, планета, світ.

Погляди науковців на Космос крізь призму його впливу на життєдіяльність людей. Визначення понять «планета» і «світ». Глобальні планетарно-світові процеси і проблеми. Принцип природовідповідності виховання. Вчення академіка В.І. Вернадського про ноосферу.

Змістовий модуль 3.

Вікова детермінація соціалізаційних процесів

Тема 7. Етапи соціалізації особистості.

Вікова періодизація життя людини. Сенситивність вікових періодів для розвитку особистості. Типи провідної діяльності залежно від віку. Характеристика новоутворень. Форми соціалізації: первинна, дотрудова, трудова, післятрудова.

Тема 8. Складові успішної соціалізації особистості.

Соціалізованість як результат соціалізації особистості. Показники успішної соціалізації. Формування соціальної компетентності особистості. Зміст соціальної компетентності у різних вікових періодах. Поняття соціальної зрілості особистості. Організація виховного середовища, спрямованого на створення умов для успішної соціалізації.

4. Структура навчальної дисципліни «Соціалізація особистості»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма

	Усь ого	у тому числі				уь ого	у тому числі			
		л	с		ср		л	с		ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціалізації особистості										
Тема1. Соціалізація як соц.-педагогічне явище. Види та механізми соц-ії особистості.	10	2	2		6	10	2	-		8
Тема2. Вітчизняні та зарубіжні концепції соц-ії особистості	8	2	-		6	10	-	2		8
Разом по ЗМ - 1	18	4	2		12	20	2	2		16
Змістовий модуль 2. Вплив мікро-, мезо-, макро-, мега-, факторів соціалізації на процес становлення особистості										
Тема3. Виховання в контексті мікрофакторів соціалізації	10	2	2		6	11	-	2		9
Тема 4. Вплив мезофакторів на соціалізацію особистості.	10	2	2		6	9	-	-		9
Тема 5. Становлення особистості під впливом макрофакторів	10	2	2		6	9	-	-		9

соціалізації.										
Тема 6. Мегафактори соціалізації: космос, планета, світ.	10	2	2		6	11	-	2		9
Разом по ЗМ - 2	40	8	8		24	40	-	4		36
Змістовий модуль 3. Вікова детермінація соціалізаційних процесів										
Тема 7. Етапи соціалізації особистості.	12	2	2		8	9	-	-		9
Тема 8. Складові успішної соціалізації особистості.	10	2	2		6	11	-	2		9
Разом по ЗМ - 3	22	4	4		14	20		2		18
Модуль 2										
Звіт по ІНДЗ	10				10	10				10
Усього годин	90	16	14		60	90	2	8		80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть год. денна форма	Кіл-ть год. заочна форма
1.	Соціалізація як соціально-педагогічне явище. Види та механізми соціалізації особистості.	2	2
2.	Концепції соціалізації особистості	2	2

3.	Виховання в контексті мікрофакторів соціалізації. Соціальні групи як головні інститути соціалізації.	2	-
4.	Вплив мезофакторів на соціалізацію особистості	2	2
5.	Засоби масової інформації в системі соціалізації особистості	2	-
6.	Мезо- і мегафактори соціалізації	2	-
7.	Етапи соціалізації особистості.	2	2
	Разом	14	8

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть год. Г денна форма	Кіл-ть год. заочна форма
1.	Опрацювати та законспектувати статті: - Олена Корунська. Соціалізація дітей і комп'ютерні ігри // Соціальний педагог. – 2010. - № 12. – С. 14 – 19. - Світлана Стерденко, Олена Голубева. Соціалізація, освіта, виховання сучасних дітей у світі медіа // Соціальний педагог. – 2009. - № 11. – С. 14 – 24.	9	10
2.	Викладіть тези виступів з таких тем: «Особливості соціалізації дітей з обмеженими функціональними можливостями», «Особливості соціалізації дітей-сиріт».	7	10
3.	Напишіть есе на тему «Роль рідної мови в процесі соціалізації».	7	10

4.	Підготуйте виступ на тему: «Роль середовища у забезпеченні впливу звичаїв на особистість».	7	10
5.	Зробити мультимедійні презентації про глобальні проблеми людства.	7	10
6.	Викладіть тези виступу на батьківських зборах з приводу труднощів соціалізації учнів підліткового віку.	7	10
7.	Крізь призму соціалізаційних процесів поясніть сенс висловлювання Пауло Фрейре: «Зусилля педагога-гуманіста з самого початку повинні поєднуватися із зусиллями учнів задля розвитку в них критичного мислення й пошуку шляхів взаємної гуманізації. Його зусилля повинні наснажуватись глибокою вірою в людей і їхню творчу енергію. Щоб досягти цього педагог має бути партнером у своїх стосунках з ними».	7	10
8.	Напишіть есе на тему «Компоненти успішної соціалізації»	9	10
	Разом	60	80

7. Звіт по самостійній роботі

Звіт із самостійної роботи з дисципліни «Соціалізація особистості» складають:

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань курсу.
2. Підготовка до практичних занять, опрацювання першоджерел та навчальної літератури.
3. Написання рефератів та есе.
4. Інші передбачені форми самостійної роботи.

8. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Соціалізація особистості» використовуються пояснювально-ілюстративні методи з використанням мультимедійних презентацій та проблемні методи навчання із застосуванням:

- розв’язання проблемних завдань;
- виконання індивідуальних психолого-педагогічних досліджень;
- тестових завдань;
- прийомів рольової гри;
- доповідей та повідомлень;
- активізації самостійного вивчення студентами літератури;
- навчальних дискусій.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих). Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1									Всього	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3			
Т 1	Т 2	Т3	Т 4	МК №1	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	МК №2	100
4	4	4	4		4	4	4	4		
3	3	4	4		20	3	4	3		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Для заліку
100-90	«зараховано»
82-89	«зараховано»

74-81	
64-73	«зараховано»
60-63	
35-59	«не зараховано» з можливістю повторного складання
0-34	«не зараховано» з обов'язковим повторним вивченням курсом

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Соціалізація особистості» включає:

1. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: Навч.- метод, посібник. К.: ІЗМН, 1998. 112 с.
2. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка : [методичний посібник] / Н. А. Сейко. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2012. –260 с.
3. Конспект лекцій на паперових носіях.
4. Конспект лекцій на електронних носіях.
5. Нормативні документи Міністерства освіти і науки, України.
6. Мультимедійні презентації до тем дисципліни «Соціалізація особистості».
7. Роздатковий матеріал до семінарських занять.

12. Рекомендована література

Базова

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.В. Безпалько. К.: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
2. Веретенко Т. Г. Вступ до спеціальності: соціальна педагогіка. Модуль 2 : [навч. посіб.] / Т. Г. Веретенко, О. М. Денисюк. К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 124 с.
3. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Спб.: Речь, 2014. 272 с.
4. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: Монографія. К.: Фенікс, 2009. 416 с.

5. Лавриченко Н. М. Проблеми гуманістичного спрямування шкільної соціалізації: пед. роздуми і нотатки. К. : ТОВ "Інсайт-плюс", 2016. 279 с.
6. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис. К.: Віра ІНСАЙТ, 2000. 444 с.
7. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: Навч.-метод. посібник. К.: ІЗМН, 1998. 112 с.
8. Основи соціалізації особистості : навч. посіб / О.М. Любарська. 2-ге вид, переробл і доповн. К.: Ленвіт, 2012. 238 с.
9. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка : [методичний посібник] / Н. А. Сейко. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2012. –260 с.
10. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників/ За заг. ред. А.Й. Капської, І. М. Пінчук, С.В. Толстоухової. К., 2000. 260 с.
11. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [Т. Ф. Алексеєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої. К. : Центр учбової літератури, 2018. 336 с.
12. Соціальна педагогіка: теорія і технології: Підручник / За заг. ред. І.Д. Зверєвої. К.: Центр навчальної літератури, 2016. –316 с.
13. Фрейре П. Педагогіка свободи: етика, демократія і громадянська мужність / П. Фрейре; [пер. з англ. О. Дем'янчука]. К. : Академія, 2004. 124 с.
14. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / П. Фрейре. К. : Юніверс, 2003. 168 с.
15. Харченко С. Я. Гендерна соціалізація сучасної жіночої молоді: монографія. / С. Я. Харченко, Л. Г. Харченко, С. М. Гришак, О. А. Болотська; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 318 с.
16. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціальнопедагогічної діяльності: теорія і практика: [монографія] / С. Я. Харченко. Луганськ : Альма-матер, 2006. 320 с.

Додаткова

17. Говорун Т. В. Гендерна психологія : [навч. посібник] / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. К. : Видав. центр „Академія», 2014. 308 с.
18. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. [2-ге видання, доповнене й виправлене]. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
19. Дороніна Т. О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді : [монографія] / Тетяна Олексіївна

Дороніна ; НАПН, Інститут вищої освіти, КДПУ, МОНМС України. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. 331 с.

20. Дубровська Є. Насильство в школі: аналіз проблеми та допомога, якої потребують діти та вчителі у її розв'язанні / Є. Дубровська, М. Ясеновська, М. Алексєнко К. : СП „Інтертехнодрук”, 2009. 34 с.

21. Проблеми освіти. Науково-методичний збірник / кол. авт. К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2013. Вип. 36. 172 с.

16. Рибалка В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій в учнівської молоді / В. Рибалка // Практична психологія та соціальна робота. 2007. № 10 С. 42–52.

17. Савчин М. В. Вікова психологія : [навч. посібник] / М. В.Савчин, Л. П. Василенко. К. : Академвидав, 2016. 360 с.

18. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: [навч. посібник] / Скрипченко О. В, Волинська Л. В., Огороднійчук З. В. 2-ге вид. К. : Каравела, 2018. 400 с.

19. Цілі розвитку тисячоліття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www://osvita.ua/school/upbring/1660](http://www://osvita.ua/school/upbring/1660).

20. Цокур О. Гендерна соціалізація особистості / Відкритий урок. Професійний журнал для вчителів [Електронний ресурс] / О. Цокур, І. Іванова. 2007. Режим доступу до ресурсу : [http:// www://undp.org.ua/ua/millennium-development-goals/mdgs-in-ukraine](http://www://undp.org.ua/ua/millennium-development-goals/mdgs-in-ukraine).

13. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua/>

2. Національна бібліотека ім. В. І. Вернацького / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олексі Новака, 75) / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>(інформаційні ресурси у цифровому репозиторії)

4. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/>

5. Вища освіта / [Електронний ресурс] Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/

6. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка,6 / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.lib.rv.ua/>

7. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44)/ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.cbc.rv.ua/>

